

1394.

S. 662

1876
ob.
ob. Sep. 2499.

Sprawozdanie z wycieczki zoologicznej odbytej na Podolu
w roku 1876 pomiędzy Seretem, Zbruczem a Dniepsem
półk. Łowicki.

Ze Stanisławowa wyjechałem dnia 17go lipca. W przejeździe przez Niżniów zatrzymałem się przez pół dnia w celu dokładniejszego zbadania formacji tryjasowej po prawym brzegu Dniestru od Niżniowskiego mostu aż po przewał Motuzowy, z czego w swoim czasie zdałem sprawę przewodniczącemu sekcji geologicznej WP. Dr. A. ALTHOWI. Następnie udałem się wprost do Jagielnicy. Od 18go aż do 25go lipca z powodu nieustających deszczów nie mogłem przedsięwziąć dalszej wycieczki a Jagielnica nie była objęta planem tegorocznych badań.

Malownicze położenie Jagielnicy nad potokiem Czerkaską wpadającą do Seretu ma charakter zupełnie górski. Występuje tu sylur dość wysoko, przykryty grubym pokładem warstw litodamniowych. O milę wyżej w Jagielnicy Starej spotykałem także łupki sylurskie ale w poziomie mało co wyższym od dna potoku z cechującymi tentakulitami i ortocerasami. W zbiorunku przyjaciela mego P. J. DZIĘDZIELEWICZA, zamieszkałego podówczas w Jagielnicy, widziałem *Ceutorhynchus macula alba*, który tu jak wszędzie na Podolu niszczy maki. Z chrząszczów charakteryzujących Podole wpadły mi w oko *Cetonia viridis*, *Anisoplia austriaca* i *A. crucifera*. Z sieciówek występuje tu już południowy *Bittacus tipularius*.

Wyjazd do Gródka (26 lipca). Skoro się wypogodziło po całotygodniowej szarudze, wyruszyłem rano dnia 26 lipca z Jagielnicy traktem pocztowym do Zaleszczyk, gdzie około południa stanąłem. Położenie tego miasteczka nader piękne. Zabudowało się ono na poługim stoku wysoczyzny wysuniętej w kolano Dniestrówie mocno ku południowi wygięte. Przeciwległe brzegi Dniestru od strony bukowińskiej wznoszą się jak mury olbrzymie stromo na kilkadziesiąt metrów ponad poziomem rzeki a złożone z rdzawo różowych i sinych łupków dewońskich i sylurskich w każdej porze dnia odmiennie się barwią w oświetleniu słonecznym. Same miasto dzięki swemu położeniu na pograniczu Bukowiny i Galicji jest ważnym punktem dla handlu przewozowego, gdyż tędy idzie z północy główny gościniec podolski, który tuż za Żwiniaczem łączy się z podgórskim od Pokucia i bukowińskim od Czerniowiec. Rozrzuczone do koła reduty tak po galicyjskiej jak bukowińskiej stronie świadczą o ważności tego punktu pod względem strategicznym.

Cała droga od Zaleszczyk wzdłuż Dobrowolan osiadłych na płaskim brzegowisku Dniestrówem wije się malowniczo pod zboczem jaru coraz stromiej opadającym a za wsią wspina się na wierzchowinę samej wysoczyzny. Odtąd poziom równy jak na stepowej płaszczyźnie.

Już mrok zapadał, strzykotanie pasikoników (*L. caudata*) stawało się coraz głośniejszym, a wstające z Dniestru wodosówki (*Hydropsyche*) coraz częściej się snuły lekko trzepotając wątlami skrzydełkami, gdy w tém poziom wierzehowiny znowu się załamał a na samej krawędzi splaszczonego zbocza wystąpił Gródek, leżący przy samém ujściu Seretu nad poważnym Dniestrem. Tu postanowiłem przez kilka dni się zatrzymać i rozpocząć badania w najbliższej okolicy wzdłuż Seretu i Dniestru. Przy tej sposobności niech mi wolno będzie w imieniu Komisji złożyć serdeczne dzięki za szczera uprzejmość i wszelkie ułatwienia, jakich doznawałem od WP. SCHNURPFELLA w ciągu tych dni kilku spędzonych w jego domu.

Gródek jest niewielką wioską, kończącą szereg licznych osad rozsiadłych wzdłuż Seretu, najdłuższego dopływu z lewej strony Dniestru. Dawniej, jak nazwa sama wskazuje, wieś ta miała być silnie obwarowanym grodem, czego dowodem pozostałe jeszcze wały ciągnące się na przelaj od Seretu do Dniestru. Miejscowość ta jednakże, podobnie jak wiele innych na Nadniestrzu zasługuje więcej jeszcze z tego względu na uwagę, że jak świadczą wykopaliska przedhistoryczne, należy do pradawnych osad z epoki kamienia. Niedawno znaleziono tu toporek kamienny (obecnie w zbiorach JW. hr. W. DZIĘBUSZCZKIEGO) a sam napotykałem za ogrodem zamkowym tuż nad Dniestrem szczątki kości ludzkich (szczęki z dobrze zachowanymi zębami i piszczele), które przy rozkopywaniu ogrodu miały być znalezione. Poszukiwania archeologiczne w tym punkcie opłaciłyby się może nauce.

Gródek (27 lipca). Rano zwiedzałem brzegi Dniestru w samym Gródku aż po ujście Seretu. Całe nadbrzeże, na którym zabudował się Gródek aż po Kułakowce składa się z grubego pokładu gliny dyluwijalnej, występującej stromemi zwałami ponad przewozem z Gródka do Kułakowic. Brzegi samego Dniestru i Seretu są tutaj wązkie, przeważnie nagie, zasypane kamieńcem rzeczonym, pomiędzy którym tu i owdzie chyba tylko bażnik (*Sambucus ebulus*) większe tworzy kępki. Stąd też, gdy południowe doskwiera słońce, na tych brzegowiskach istne gorąco podzwrotnikowe, którego nawet nie łagodzi sąsiedztwo rzeki. Uwijają się tedy tylko ręce błonkówki, szczególnie mrówki zwyczajne i myślizki (*Stenus bipunctatus* i t. p.) wartko przemykające w wązkie szczeliny popękanego mułu wio ennego, w którym zazwyczaj wiele się znajduje skorupek ślimaków wodnych i ziemnych tudzież skojek rzecznych (*Pupa, Helix, Cyclas, Succinea, Unio, Lithoglyphus fuscus, Melanopsis Esperii* i *M. acicularis*). Pod większym wytokiem trzymającym więcej chłodu pod sobą znachodziłem nieliczne chrząszcze nadbrzeżne a z szczyprawkowatych nadrzeczną *Forficula gigantea* w rozmaitych stadyjach rozwoju, pomiędzy którymi tylko dwie całkiem wykształcone złapałem. Szczególna, że u wszystkich prawie okazów spotykałem połowę prawą kleszczyków przykróconą jakby odłamana sięgającą do $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ długości drugiej połowy).

W jednym tylko miejscu i to w samym klinie, gdzie Seret łączy się z Dniestrem i dużo odmiału błotnistego wyrzeka, znajduje się zarost wiklinowy z bujną roślinnością zabagnionych brzegowisk. Tu podostatkami cienia i wilgoci, do której wszelaki lgnie owad. Z chrząszczów spotykałem przesiadujące zwyczajnie po łozinach: *Haltica versicolor*, *Adinomia Capreae*, *Lepyrus colon* (spóźniony) i t. p. Po ziemi namulistej a grzązkiej rączo biegają myśliżki (*Stenus*) wraz z smuklicami (*Tachyusa*), potrząsające zadartym ku grzbietowi kałdudem. Z cechujących Dniestrowe porzeczce znalazłem *Feronia semicoerulea* i *Bembidium laticolle*; z trzyszczów wpadła mi w oko piękna *Cicindela literata*, znana mi dotąd tylko z pode Lwowa (Bednarówka i Hołosko), gdzie także do rzadszych pojavów należy.

Kuławowce—Doniów. Tegoż samego dnia udałem się w górę za jarem Seretowym ku wsi Kuławowcom, z kąd zbroczyłem w debry, ciągnącą się od tej wsi aż do Doniowa. Ścianki tej debry z obu stron dość spadziste porosłe są grabiną i dębina aż po browar doniowski. Górą idą wapienie trzeciorzędne i piaskowce krędowne, dotem zaś odsłaniają się łupki sylurskie tentakulitowe. Dno debry zarastają rozmaite krzewy (tarnina, leszczyna, szaklak, hordowina, głóg, dzika róża, dereń), sążniste omamy i wyniosłe bodijaki (*Echinocephalus*), pomiędzy którymi rozwieliżniły się bażniki i rozmaite okółkowe rośliny. Piękne geranije o różowym wielkim kwieciu i miękkolistne ślęzy przebijają się przez gęste sploty ostrejżyny i chmielu wspinającego się śmiało po brzostach i klonach tatarskich. W tém zaciśzu szczególnie rano i wieczór przeliczne snują się owady; z rozkwitających omanów i bodiaków z brzękiem zrywają się *Cetonia aurata* lub spłoszone kurczowo ściągawszy nóżki spadają pozornie martwe *Larinus Sturnus*; kwiecie geranii ryjkiem nagryzają *Coeliodes Geranii*. Na rozłożystym liściu bażnika lub szorstkiego chmielu czatują wątle *Odontura albovitata*, leniwie przesuwają się bezskrzydłe *Pesotettix mendax* albo posuwistym skokiem w gęste zarośla zapada szary *Thamnotrizon apterus*.

Na zboczach debry zwróconém do południowego słońca znajdują się świetliste odstępy z rzadka porosłe tarniną, głogiem, dziką różą, świdwą i dereniem. Tu w skwarze słonecznym rącze mkną muchówki i liczne pszczołowate, zakładające swe gniazda w szczelinach sypkich łupków sylurskich. Z szarańczaków po rozpalonej ziemi strzyżą głośno *Stenobothrus variabilis* i czerwono kałdunowe *St. rufipes*; na rumowisku nagiem łupkowym przesiaduje szara *Oedipoda fasciata* ze skrzydłami niezupełnie jeszcze rozwiniętymi. Na tarninie odzywa się donośnym głosem piękny *Decticus bicolor* odznaczający się przykróconemi, bladezielonemi skrzydłami.

Gródek—Kamienna (28 lipca). Pomiedzy Kuławowcami a Gródkiem po lewym brzegu Seretu wznosi się ścianka im bliżej Dniestru tym bardziej stroma. Samą górą pod wierzechowiną wyżyny występuje posadzistą ławą kilkumetrowej miąższości cenomański piasko-

wiec, sterczący jak mur nad miękkimi łupkami sylurskimi. W tym samym charakterze sięga ten piaskowiec daleko na północ za Seretem (Monasterek—Bileze) i na wschód jarem Dniestru ku Uściu Biskupiemu. Bryły kilkunastosiężniowej objętości oderwane od tej skalistej malowniczo powyszczerbianej powaly leżą albo rozrzucone po zboczach jarów albo staczają się aż do samego łożyska rzeki. Cała ta ścianka (zwana Kamienną), zarasta bogatą roślinnością. Od Doniowa przypiera do niej las grubszy. Na wolniejszych odstępach zarosłych rozmaitem zieleń, pomiędzy którym *Aster amellus* miłym wdzięczy się kwieciami, snuje się mnóstwo owadów, szczególnie do wieczornego słońca. Polanki te są pozostałościami pierwotnej flory podolskiej; wyparte z uprawnej wierzchownicy gromadzą się tu rozmaite formy zwierząt, nadające właściwe wejście faunie jarów naddniestrzańskich.

Z chrząszczów znalazłem tu bardzo rzadkiego południowca: *Clythra (Tituboea) macropus* i *Phyllobrotica adusta*. Tu pierwszy raz złapałem szczególną sieciówkę: *Bittacus tipularius*, podobną na pierwszy rzut oka do wielkich komarów (*Tipula*). Z szarańczaków wpadły mi dwie formy przedtę z innych okolic wcale nieznanne: *Phaneroptera falcata* z skrzydłami jeszcze nierozwiniętymi i *Ephippigera vitium*. Pomiedzy dołączanymi (*Stenobothrus*) znajdowałem dość często *St. lineatus*, ale jeszcze nie całkiem rozwiniętego. W ogóle z powodu słoty w drugiej połowie lipca wszystkie szarańczaki opóźniły się w swoim rozwoju. Z motyli szczególnie pospolitemi są tutaj na roślinach okółkowych: *Zygana carniolica* Scop. (często *in copula*). Z leszczyń strząśłem *Blatta maculata* var. *Schaefferi*.

Gródek—Kasperowce (29 lipca). Pomiedzy Kasperowcami a Szczytowcami ściana jaru Seretowego zwrócona na wschód północny odznacza się większą wilgocią i bujniejszą roślinnością aniżeli przeciwległe dosłoneczne ścianki. W samych Kasperowcach ława cenomańskiego piaskowca rozdarta jarami, przysła na mnóstwo złomów i brył ogromnych zsuwających się po spadzistych zboczach debr rozszerzonych w dolinę o wybitnym charakterze górskim. Od Kasperowiec udałem się górą ściany lesistej, trzymając się skał cenomańskich groźnie uwisłych nad jarem Seretu. Las wydzięra się ze ścianki ku wierzchownicy i przechodzi w cieniastą dąbrowę, w którą mieszają się graby i szerokolistne klony. Przedlesie obrębają rozmaite krzewy, pomiędzy którymi obok hordowiny wytrwała tarnina ma przewagę. Na polankach spotykałem często *Stenobothrus lineatus* i *Odontura albovitata*, wraz z *St. variabilis* i *rufipes*. Na krawędzi lasu spotykałem co krok prawie jaszczurkę *Lacerta viridis*, zmykającą w posuwistych podskokach w uchronny gąszcz tarniny. Na przyległych polach, zasadzonych kurudzą odzywa się często *Locusta caudata*.

Gródek—Kościełniki (30 lipca). Od ujścia Seretu aż po wieś Kościełniki spada zocze jaru nagle ku Dniestrowi. Ze skał cenomańskich sterczących górą pionowym murem odłamują się jak w jarze

Śeretu potężne głązy staczające się aż do samego Dniestru. Ściany spadziste zasunięte usypującymi się łupkami są nagie i jak zwykle na podobnych utroczach skąpą roślinnością pokryte (*Artemisia austriaca*, *Eryngium planum*, *E. campestre*, *Sambucus ebulus* i t. d.). Górą, wierzchowiną ściany dmie wiatr silny (zaledwie w tym dniu na nogach utrzymać się mogłem), dołem zacisze i południowe doskwiera słońce. Ta sama różnica w natężeniu siły wiatru występuje wszędzie w jarach podolskich. Na brzegowisku dniestrowem, ciągnącym się wąską smugą aż do samych Kościelnik, szukałem głównie w wytoku rzecznym, miejscami świeżo odkrytym. Prócz chrząszczów, stanowiących tutaj zwykłą faunę nadrzeczną, spotykałem z szarańczaków; *Forficula gigantea* (in copula) i *Oedipoda coeruleans*.

Na suchych zboczach ścianki częstemi były po większej części rozwinięte już w ówczas *Oedipoda fasciata* a z rzadka odzywały się z bażników *Locusta caudata*. W łupku sylurskim tentakulitowym spotykałem bardzo często ortocerasy, nieraz wyluszczone na usypiskach i odciski ryb sylurskich (tareze głowowe). W samych Kościelnikach spłaszczą się zbrocze jaru, przykryte grubemi zwalami gliny mamutowej.

Wyjazd do Filipkowie (31 lipca). Rano opuściłem Gródek ndając się na Kulakowce, Doniów i zagajoną sadami Szuparkę do Uścia Biskupiego, położonego przy samém ujściu Niczławy do Dniestru. Po południu zwiedziłem Filipkowce, gdzie dłużej zabawiłem na ścianie zwanéj Holatynem, w celu uzbierania skamielin sylurskich a szczególnie odszukania trylobitów *Proetus podolicus* Alth, które przed dziesięciu laty pierwszy raz tu znalazłem. Wracając wieczorem lewém zboczem jaru Niczławskiego przez Michałków złapałem kilkanaście okazów sieciówki: *Bittacus tipularius*, które przy zachodzącém słońcu nisko przelatowały miedzami polnemi.

Uście Biskupie—Michalcze (1 sierpnia). Uście Biskupie leży przy samém ujściu Niczławy do Dniestru w zwartym jarze. Dookoła wierzchowina w okręgu więcej niż półmilowym jest opołą; nawet ściany jaru Niczławskiego aż do Filipcza (Filipkowce) są przeważnie obnażone, skąpą murawą porośłe lub rzadziej sadami zagajone. Wyjątek stanowi ścianka po prawym brzegu Niczławy w przysiołku Michalcze (na mapie KUMMERSBERGA: Michałków). Ścianka ta zarasta rozmaitą krzewiną i młodą drzewiną, złożoną przeważnie z grabów, dębeczaków i brzośców a zwrócona ku wschodniemu słońcu żywi przy dostatecznej wilgoci rozmaite rośliny motylkowe i okółkowe, wybujałe szczególnie nad samym urwistym brzegiem Niczławy. Z chrząszczów spotykałem częstą a cechującą Naddniestrze *Cistela nigrita*, przesiadującą na krwawniku przeważnie i na dzikiéj marchwi. Z szarańczaków: *Phaneroptera falcata*, *Ephippigera vitium* wraz z *Stenobothrus variabilis*, *rufipes*, *lineatus* i t. p. w gęstych kryją się zaroślach, w których do słońca czatuje szmaragdowo zielona *Lacerta viridis*. Górą ponad leśnemi polankami buja śmiały żeglarz *Papilio Podalirius*, lekko potrąca ja-

skólczemii skrzydełkami i zgrabnie zawraca się tam i sam pomiędzy wierzchołkami młodych dębeczków. Dołem w zacienu rannem snuje się blisko zroszonej murawy na przedlesiu komarowaty *Bittacus tipularius*; zdaje się, że początek sierpnia główną porą jego pojawu.

Uście Biskupie—Chudykowce (2 sierpnia). Przy samém ujściu Niezławy i wzdłuż Dniestru aż po przystań dla splawów, gęste wikle zarasta brzegi grzazkie, po których upędzają się lśniące *Bembidia* (szczególnie *Bemb. paludosum*), smukłe *Tachyusa* i ręce myśliczki (*Stenus*). Na liściu łoziny żerują jeszcze: *Galleruca lineola* i *Chlorophanus viridis*; ostatnie już bardzo rzadkie. Od przystani ku cukrowni brzeg Dniestru nagi, suchy i zasłany kamieńcem rzeczny. Za cukrownią przypiera Dniestr coraz bliżej do ścian jaru porzuńniętych ważkami a krótkimi debrami, posuwającemi się tuż u wierzchowiny zwykle kotlinkami, w których tryszcza źródelka, niekiedy dość spore. Poniki z tych źródełek po krótkim biegu wpadają u stóp ściany do Dniestru albo nikną pod ryniem brzegowym. W tych ciasnych i gębokobok wrzynających się debrach odsłaniają się doskonale wszystkie nieraz formacje, począwszy od mamutowej gliny aż do sylurskich łupków. Piękne wodospady tworzą się tu na powalach litodamniowych, a cofając się wstecz ku wierzchowinie, powiększają u góry debry. W tych ściekowiskach nieraz bujne rozpięrają się zarośla, złożone z gatunków szukających wilgoci po spiekłych ścianach zabrzeżystych. Nieraz trzcina bagienna (*Phragmites communis*) wygląda z tych zworów, korzeniać się z trudnością w wilgotnym kamienisku wytroczonym z boków tych „przewalów“, jak lud naddniestrzański debry takie nazywa. Zdala już zdradza się obecność tych przewalów usypiskami i gradowiskami kamiennymi, wysuniętemi przyładkowato w głąb łożyska Dniestrowego, tak że z wielkości tychże o długości i rozwartości debry sądzić można. Świat owadniczy w tych zworach zacisznych lubujący sobie w wilgoci różni się jak roślinność od przyległych stoków ścian suchych, czego dowodem ważki (*Libellula* i *Aeschna*), i wieszczycze (*Phryganidae*), przywiązane do tych stanowisk. Przy samych źródelkach zdarza się choć rzadko *Osmylus chrysops*. Stałe przebywają tutaj *Rana temporaria* i *Bufo ignita*. Z szarańczaków w zaroślach przewalów już u samego podnóża ścianki znalazłem pospolitego tutaj *Decticus griseus* a wraz z nim cechującą dla Podola *Locusta caudata*, *Caloptenus italicus* (rzadko jeszcze z doskonałemi skrzydłami), *Stenobothrus variabilis*, *lineatus*, *stigmaticus*, *elegans*. Na suchych zboczach bardzo często podlatuje *Oedipoda fasciata*, rzadko zaś nadbrzeżna *Epacromia thalassina* i *Oedipoda coeruleans* (nad samym Dniestrem). Z innych owadów ciekawszemi są: *Bittacus tipularius*, *Gomphus forcipatus* i *Setodes hiera*.

Dźwinogród (3—6 sierpnia). Z Uścia Biskupiego ndałem się brzegiem Dniestru na Chudykowce i Mielnicę, znaną mi z lat poprzednich, wprost do Dźwinogrodu. Od Mielnicy wysoko położonej nad

Dniestrem jedzie się równą stepową wierzchowiną, na której wśród czystego pola występują lęki gipsowe, nieraz wypełnione wodą. Gdzieś tam małe płatami wynurzają się w oddali sine dąbrowy szczególnie na wschodnim widnokregu z nad jaru Zbruczowego. W Dźwinogrodzie, gdzie doznałem bardzo uprzejmego przyjęcia u WPP. Kęszyckich zabawiłem dni kilka. Tu odwiedziłem najpierw dąbrowę „Dzwonków“ przypiérającą od zachodu do Dźwinogrodu. Z chrząszczów znalazłem bardzo mało a i z szarańczaków prócz zwyczajnych *Stenobothrus variabilis* i *rufipes* tylko *Ephippigera vitium*, *Phaneroptera falcata*, *Decticus griseus*, *bicolor* i *Caloptenus italicus*. Z motyli dziennych wpadły mi w oko *Papilio podalirius* i *Limenitis aceris*.

Riżki (4 sierpnia). Na wschód od Dźwinogrodu porasta ściankę skalistą jaru Dniestrowego wązki płat dąbrowy, zwanéj Riżkami, a sięgającej aż do samego Truęczyna, punktu wraz z sąsiednimi Bielowcami najdalej ku południowi wysuniętego (na Podolu galicyjskiém). Tu obok zwyczajnej zielonki (*Lacerta viridis*) uwijającej się wartko w gęstych zaroślach kryją się rzadkie węże: *Coronella laevis* i *Hydrus tessellatus*. O jednym wężu nieznanym dotąd z Galicji utrzymuje się między ludem uporeczywie zdanie, że żyje w téj dąbrowie. Ma on być gruby jak „rubel“ a zowią go położem. Na dwa dni przed mojem przybyciem miała go według opowiadania WP. Kęszyckiego widziéć jakaś baba w przechodzie z Truęczyna do Dźwinogrodu. Całodzienna wycieczka (d. 4 sierpnia), jaką umyślnie w tym celu odbyłem w téj dąbrowie, przechodząc ją wzdłuż i wszérz nie naprowadziła mnie na najmniejszy ślad tego węża. Z owadów spotykałem tu nader często południowo-europejską *Phaneroptera falcata* z skrzydłami całkiem rozwiniętymi, tak w gęstych zaroślach nad samym Dniestrem, jakotéż na polankach wśród dąbrowy zarastającej wierzchowinę ścianki. Ze skorków spotykałem często okazy gatunku *Forficula albipennis* przesiadujące na liściach rozrostłych brzoistów wraz z chrząszczem *Galleruca Crataegi*. W roku 1869 złapałem tu południowo-europejską sieciówkę *Megalomus hirtus* L. (d. 2 lipca). Inne owady charakterystyczne z tego zakątka podane są w Roczn. Kom. fizyjoğr. t. I. str. (165)—(179) i t. IV. (41)—85), tudzież w poniżéj załączonych spisach.

Borszczów (13—16 sierpnia). Z Dźwinogrodu d. 6 sierpnia udałem się do Skąły, zkąd w niepewną pogodę po kilkudniowej przerwie zwróciłem się do Borszczowa celem dokładniejszego zbadania jaru Niczławy. W okolicy Borszczowa obrałem sobie dwie miejscowości: dąbrowę przytykającą od wschodu do miasteczka i zbocza jaru Niczławskiego między Borszczowem a Wysuczka. Młode zręby dąbrowy Borszczowskiej najwięcéj dostarczyły ciekawych owadów, z których na szczególniejszą uwagę zasługuje *Chrysochraon brachypterus*, złocistozielony, przypominający nieco *St. pratorum*; dość rzadko spotykałem bezskrzydłego *Pezotettix mendax* na liściu młodych dębeczaków, częściej zaś *Phaneroptera falcata*.

Zbocze jaru Niczławskiego przy ujściu potoku borszczowskiego, rozlarte gdzieniegdzie żlebami, wrzynającymi się głęboko w sylurskie łupki a miejscami odstonięte aż po gipsowy pokład, porasta chudymi trawnikami, na których zepchnięty z obszarów uprawnych żywoci ubogi w tej porze świat owadniczy. Zbocza te zwrócone ku słonecznej stronie cechuje z szarańczaków bardzo pospolity tutaj *Caloptemus italicus*, który przy sprzyjających warunkach rozwoju (jak np. w zeszłym roku) stać się może dla okolicznych obszarów uprawnych podobną plagą, jak szarańcza wędrowna. Dnia 14 sierpnia znajdowałem tego konika przeważnie w doskonałym stanie. Razem z pomienionym znalazłem tu bardzo rzadkiego *Stauronotus brevicollis* Evers. i pospolite *Stenobothrus variabilis*, *stigmaticus*, rzadszego *St. biguttatus* i wszędzie zwyczajną *Oedipoda fasciata*. Nad samą Niczławą po łupkach sylurskich podlatuje *Oedipoda coeruleans*. Na bodijkach opasujących pola często przesiaduje *Locusta caudata*, zdradzająca się już zdalą rozgłosnym świerkaniem i rzadszy od niej *Decticus verrucivorus*.

Paniowce, Zawale, Kudryńce, Filipkowce, Okopy (17 do 19 sierpnia). Na wezwanie WP. Dra A. ALTHA, w celu odbycia wspólnych wycieczek, wróciłem dnia 16 sierpnia do Dźwinogrodu. Następnego dnia zwiedziłem jar Zbrucza od Paniowic do Kudryńce. Za Paniowcami zatrzymaliśmy się dłużej w zwartej debrze lesistej, otwierającej się ku Zbruczowi a potem wzdłuż biegu tej rzeki puściliśmy się w górę do Zawala. Jar Zbrucza wszędzie tu zwarty. Obustronnie piętrzą się lesiste ścianki, nadające temu ustroniu malowniczy wyraz doliny górskiej. Gdzieniegdzie tylko dno jaru nieco się rozszerza a wówczas po obu brzegach występują pola uprawne pszenicą, kukurudzą a miejscami tytoniem. W samym Zawalu, gdzie koryto Zbrucza znacznie się rozszerza, znajdowałem w odsypach rzecznych mnóstwo *Anodonta* sp. i *Unio* sp., *Neritina fluviatilis*, *Melanopsis Esperii* wraz z skorupami innych wodnych ślimaków i małż, często grubą powłoką martwicy wapiennej okrytych. Pod kamieniami licznie trafiałem *Tachys 4-signatus*, *Cryptohypnus ?lapidicola*. Z szarańczaków za Zawalem złapałem *Locusta viridissima* i *Epacromia thalassina*.

W Kudryńcach położonych wysoko nad jarem Zbrucza zatrzymaliśmy się dłużej na zamkowej górze, ograniczając się na poszukiwaniach geologicznych.

Dnia 18 sierpnia zwiedziliśmy Filipkowce, gdzie głównie nas zajęły bogate w skamieliny łupki sylurskie i piaskowce cenomańskie.

Dnia 19 sierpnia udaliśmy się do Okop. Za Boryszkowcami leżącymi nad Zbruczem zwiedziliśmy dobrą, złąd zajechaliśmy wprost do Okop, gdzie po dłuższych poszukiwaniach w jarze Zbruczowym i Dniestrowym rozstałem się z WP. Drem A. ALTHEM i w towarzystwie jego asystenta JP. BIENIASZA tego samego dnia wróciłem do Dźwinogrodu.

Korolówka (20 — 21 sierpnia). Rzeka Nieczława wrzyna się w Korolówce głęboko w wierzchowinę podolską. Obustronnie zabrzęzyste wznoszą się ścianki naprzemian okryte trawnikami i usypiskami łupków sylurskich. Miejscami jak w Skowiatynie, Szyszkowcach i pomiędzy Chudijowcami a Babińcami bieleją u góry pionowo skrzesane skały gipsu alabastrowego, przykryte litodamniowemi warstwami. Gdzie-niegdzie obszerne łęgi rozwidniają dno jaru, który bywa częściej jednakże zwarty. Na ściankach górą w samém rozdzielu warstw sylurskich a cenomańskich lub nieco wyżej w poziomie dolnych pokładów trzeciorzędnych skąpe tryszcza źródelka, tworzące słabe poniki o krótkim biegu lub zanikające w utroczech ścianek. Niekiedy w tym pasie źródłowym tworzą się moczary, już zdala odznaczające się bujną roślinnością bagienną, gdy w najbliższém otoczeniu wyżej i niżej na posusznych ściankach odmienna żywoci roślinność. Do takich miejscowości przywiązuje się także odrębny świat owadniczy.

Jedną taką ściankę, położoną na wschód od Korolówki przy drodze wiodącej do Sapahowa, zbadałem dokładniej. Na suchych obszarach występują tu: *Caloptenus italicus*, *Stenobothrus variabilis*, *Oedipoda fasciata* a brzegami pól: *Decticus verrucivorus* i cechująca Podole *Gampsocleis glabra*, odznaczająca się właściwym tyrkoczącym a donośnym głosem. W towarzystwie poprzedzającego znajdowałem także często *Decticus bicolor*. Na mokrawinach przy źródłowiskach porośniętych turzycami, mięta wodną i t. p. spotykałem często *Orchelimum* (*Xiphidium*) *dorsale* i *Stenobothrus pratorum* a z chrząszczów *Chrysomela fastuosa*, *Menthastris* i inne cechujące bagienną faunę.

Bilcze (22 sierpnia). Z Korolówki wybrałem się do Bilcza drogą wiodącą przez najwyższy punkt wierzchowiny leżącej między jarem Nieczławy a Seretu (na map. Kbg 176·7° wied.) obok dąbrowy Korolowieckiej. Od tego punktu obniża się poziom w obszerne kotlinowate zakłębienie, znajdujące się zapewne w związku z gipsowymi pokładami, które wyplukały stepowe wody zaskórne. Być może, że rozległe pieczary Bilczeckie aż do brzegów tej moczarowatej kotliny sięgają. Na początku samego Bilcza, położonego w rozszerzonym jarze Seretowym, piętrzą się malowniczo (do 10^m grubości) warstwy piaskowca cenomańskiego przepelnionego ząbkami ryb krédowych, a wielokrotnie potargane i przewalone nadają temu zboczowi wyraz górskiej okolicy zwłaszcza przy źródle, od którego poczyna się od razu spory potoczek, ujęty po krótkim przebiegu w stawek dość znaczny.

Za Bilczem ścieśnia się jar Seretu. Po lewym brzegu wznoszą się kilkudziesięciosążniowe ściany o nagłym spadku utworzone z kruchych łupków tentakulitowych. Skały cenomańskie groźnie zwieszają się nad przepaścistymi debrami, które miejscami wrzynają się głęboko w zbocza jaru a zerwane bryły zsuwają się po łupkach aż do koryta rzeki. U szczytu ścianki pod kamieniami wyrwanemi z warstw litodamniowych a leżącemi brzegiem pól uprawnych, znajdowałem rozmaite chrząszcze świeżo wylęgłe (pokolenie jesienne). Pomiędzy niemi szeze-

gólnie licznym był podówczas (*Carabus Besseri*) znacznie zaś rzadszym *C. excellens*, oba cechujące dla Podola.

Niespełna pół mili za Bilczem obie ściany jaru porastają gęstym lasem, z którego gdzieniegdzie przeglądają potężnie rozwinięte warstwy cenomańskiego piaskowca, podobne do ruin starych zamczysk. Miejscami gąszcz rzednieje a natomiast występują polanki o bujnej roślinności. Tu spotykałem często *Phaneroptera falcata* w towarzystwie innych zwyklejszych szarańczaków. Jar Seretowy w tej okolicy przybięra charakter lesistej doliny górskiej. W samym Monasterku, gdzie rzeka skręca się nagle w kolano wydane ku południowemu zachodowi, odslania się przed nami jeden z najpiękniejszych krajobrazów podolskich.

Szyszkowce, Chudijowce, Babińce (23 sierpnia). Jar Niczławy między Korolówką a Babińcami z wyjątkiem trzech płatów leśnych po prawym brzegu, odznacza się nagimi ściankami, porozdzieranymi wielokrotnie ściekami wodnymi. Gdzie nachylenie tych ścian łagodniejsze, tam sięgają trawiaste zbocza (paswiska) aż do samej krawędzi wierzechowiny. Z szarańczaków spotykałem tutaj: *Caloptenus italicus*, *Decticus griseus*, *Stenobothrus variabilis*, *stigmaticus*, *Tetrix subulata* i *Forficula auricularia* (pod kamieniami).

Na tém kończę zapiski z tegorocznej wycieczki. Zestawiłem je ze spostrzeżeń zebranych na miejscu a dotyczących głównie jednego działu owadów; znajdujących się podówczas w pełni swego rozwoju. Szczególny zaś wzgląd miałem na rozmieszczenie geograficzne niektórych typów południowych. Zebrane materyjały łącznie z umieszczaniami w dawniejszych rocznikach Komisyi rzucają wtedy jaśniejsze światło na ten zakątek Podola, jeżeli i sąsiednie obszary ku zachodowi i wyżej ku północy leżące wejdą w zakres badań faunicznych. Dlatego też wstrzymuję się jeszcze z ogólnym poglądem jako przedwczesnym a zaznaczam w poniższych spisach owadów znane u nas dotychczas tylko z Podola gatunki odmiennym drukiem.

I. Szarańczaki (*Orthoptera*).

Forficula gigantea F. (Szczypawka nadrzeczna). Gródek 28 lipca wzdłuż brzegów Dniestrowych pod kamieniami na zarynkach. Znajdywałem zwykle nierozwinięte okazy z wyjątkiem jednego zupełnie wykształconego ♂ i dwu ♀, których wymiary prawie zupełnie zgadzają się z wymiarami ♀ podanymi w Roczn. Kom. fizyogr. t. X str. 2. Prawa połowa klészczyków zwykle jest znacznie (prawie o $\frac{1}{3}$) krótszą od lewej, niby przerwaną, co spostrzegałem także u szczyp. bladekskrzydłej (*F. albipennis*).

Wymiary samca:

Długość ciała	19·5 ^{mm}
„ przedplecza	2·5 „

Szerokość przedplecza	2·5	mm
Długość pokryw	4·5	„
Szerokość pokryw	4·25	„
Długość części wystającej skrzydeł	1	„
„ ud tylnych	4·5	„
„ pieszczeli tylnych	3·5	„
„ klęszczyków	9	„

Forficula auricularia L. (Sz. zwyczajna). Borszczów, Dźwino-gród, Babińce, Gródek, Skąła, Kudryńce; miejscami bardzo liczna na ściankach pod kamieniami albo w zaroślach na liściu rozmaitych roślin.

Forficula albipennis Meg. (Sz. bladokrzydła). Dźwino-gród 4 sierpnia; na hordowinie, brzoście i innych drzewach i krzewach na liściu dość częsta. Odnacza się barwą blado-cisawą (*rufo-testacea*) z wyraźnymi guzkami na 3 i 4 pierścieniu kałdunowym (*plicis lateralibus segm. 2 et 3*) i bardzo długimi (♂) słabo zakrzywionymi klęszczykami. Na jednym okazie lewa połowa klęszczyków więcej niż $\frac{1}{3}$ krótsza od prawej.

Wymiary samca:	samicy:	
Długość ciała	5 mm	6·5 — 7 mm
„ przedpl.	1·25 „	1·5 „
Szerokość przedpl.	1·25 „ (i więcej)	1·5 „ (i więcej)
Długość pokryw	1·5 „	1·75—2 „
Szerokość pokryw	2 „	2 — 2·25 „
Długość ud tylnych 2 „	1·75 „	2·25 „
„ pieszcz. tyln. 1·75 „	3·5 „	2 „
„ klęszczyków 3·5 „	6 „	2·5 „
„ różków	6 „	6 — 6·5 „

Ectobia maculata Schreb. var. *Schaefferi* L. Gródek nad Dniestrem 28 lipca na leszczynie w ściance lesistej pod Kułakowcami. Jużto drugi okaz znany z Podola o pokrywach całkiem czarnych (*elytra nigra*) z wyjątkiem bladocisawych prawie białawych krawędzi bocznych i tylnych (*pallido marginata*). Pokrywy tylko do połowy rozwinięte.

Gryllus frontalis Fieb. (Święrszcz szary). Babińce, Okopy (19 sierpnia); dość rzadki. Znachodziłem go na suchych utrocach ścianek i gliniskach podleńnych.

Gryllus campestris L. (Św. polny). Przy miedzach i rowach polnych, tudzież na przedlesiach.

Gryllus domesticus L. (Św. domowy). Zwyczajny po domach.

Ephippigera vitium Serv. (Siodlarka samotna). Gródek 28 lipca (same nierozwinięte okazy) i Dźwino-gród 4 sierpnia (ok. rozwinięte z nierozwiniętymi). Należy do rzadszych i okazalszych naszych szarańczaków; znajdowałem ją zwykle przesiadującą na badyłach wyso-

kich roślin, na tarninie, hordowinie i t. d.¹⁾ Okazy niedokształcone różnią się znacznie od rozwiniętych nie tylko mniejszymi wymiarami, lecz także przedpleczem słabszym i łagodniej siodłowatym tudzież krótszymi pokrywami, płaskimi, lśniąc czarnymi z bladeżółtą wyrazistą ale wąziuchną obwódką. Piękna barwa zielona wpadająca w popielatą zmienia się na zasuszonych okazach w brudno cisawą lub szniadą. Pokładelko ♀ szablisto ku górze łagodnie wygięte dosięga 16·5^{mm}. Ruchy tego szarańczaka, pokąd siedzi na krzaku lub badyłu, są leniwe; trudno go jednakże wyróżnić z pomiędzy liścia. Najłatwiej zdradza się charakterystycznym głosem, który natychmiast przestaje wydawać, skoro poczuje kroki zbliżającego się człowieka.

Wymiary samca (z Dźwinogrodu):		(z Stanisławowa):
Długość ciała	15 ^{mm}	18 ^{mm}
„ przedplecza	7·25 „	7·25 „
Szerokość przedpl.	6 „	7·25 „
Długość pokryw	2·5 „	3
„ ud tylnych	14 „	13·5 „
„ piszczeli tylnych	15 „	14·5 „
„ rożków	50 „	50 „

Odontura albovittata Kollar (Zębatka prądkowana). Gródek, Dźwinogród, Borszczów, Korolówka, Michałcze; od 28 lipca do 22 sierpnia. Dość pospolita po przedlesiach, polankach, debrach śródleśnych w zarosłach na rozmaitej krzewinie i roślinach. Jestto jeden z najpiękniejszych naszych szarańczaków. Śliczne jego ubarwienie po śmierci zwykle zmienia się na jednostajnie rdzawo-cisawe lub szniade. Za życia ma kałdun zielony różowawo-rdzawo oprószone z dwiema prążkami białawymi z boków ciała rdzawo obrzeżonymi, ciągnącymi się aż do samych różowych przysadek (*cerci*). Środkiem grzbietu kałduna idzie prążka zielonawo cisaawa, a po obu jej stronach dwie jaśniejsze zielone prążki, z 3 szeregami białych plamek na tylnym brzegu każdego pierścienia, (środkowy szereg ma niewyraźne plamki). Przedplecze ma trzy paski białawe, rdzawo obrzeżone, z których dwa boczne łukowato ku zewnątrz są wygięte; krawędzie boczne przedplecza są białawe. Rożki przy nasadzie (1—2 członki) są różowawe, dalej żółtawe a ku końcowi ciemniejsze i czarniawo obrączkowane. Oczy są popielatowo-perłowe. Uda jasno zielone są rdzawo oprószone, piszczele ♀ blade i brudnozielone z rdzawo zielonawymi stopami a u ♂ piszczele wraz z stopami rdzawo-różowawe. Pochewka (*vagina*) jest bladezielonkowata a pokładelko zielone, krawędziami szczególnie przy samym ko-

¹⁾ Zupełnie wykształcone znalazłem 11 października na ścianie Wołczyńskiekiej pod Stanisławowem. Odżywa się monotonnym ale donośnym ćwierkaniem o długich pauzach, podobnym do mocno wygłoszonego: tsy—tsy (*mas stridore clarissimo facile prodit praesentiam suam. Fisch. Ort. Europ. str. 215*).

niuszkę zadymioną, o brzegu górnym prawie prostym (poziomym), czem się różni od powinowatej *O. punctatissima*, o brzegu zaś dolnym łukowato wygiętym. Końcowa jego połowa dość wyraźnie i gęsto ząbkowana.

Wymiary samca (10 ok.)				samicy (10 ok.):		
	min.	max.	śred.	min.	max.	śred.
Dług. ciała . .	8	—10·5	9 ^{mm}	10·5	—14·5 ^{mm}	13 ^{mm}
„ przedpl. . .	2·5	— 3	2·5	3·25	— 3·5	3·25
Szér. przedpl. .	2	— 2·25	2·25	2·5	— 3	2·75
Dług. pokryw .	1·25	— 1·5	1·5	0·75	— 1·5	1
„ ud tyln. . .	11	—13	12	12	—14	13
„ pisz. tyl. . .	12	—14·5	13·5	13·5	—15·5	14
„ przysadek . .	1·5	— 1·5	1·5	—	—	—
„ rożków . . .		± 45	45	± 40		40
„ pokładelka .		—	—	5	— 6	5·5

Phanoptera falcata Scop. (Lubochna kusokrywka). Bileze, Monasterok, Borszczów, Dźwinogród, Michaleze, Gródek od 28 lipca do 21 sierpnia. W Gródku (28 lipca) i Michalczu (2 sierpnia) łapałem przeważnie nierozwinięte okazy, doskonale dopiero od 5go sierpnia. Przesiaduje na rozmaitych roślinach zielnych wysokich i krzewach szczególnie na porębach, ściankach świetlistych i brzegiem lasów. Należy do najpiękniejszych i najzgrabniejszych naszych pasikoników podolskich. Lubochna cała jest jasnozielona, rdzawo lekko oprószone; postać bardzo smukłą, wydłużoną. Pokrywy są krótsze od skrzydeł (prawie o 6 mm.), nogi tylne bardzo długie, również zielone z udami rdzawo poproszonymi a stopami ciemnozielonymi. Rożki są żółtawo-zielone, niewyraźnie ciemniej obrączkowane, oczy ciemno popielate, czoło białawe, tyłogłowie z dwiema kręseczkami; przedplecze równe z trzema jaśniejszemi prążkami, różowawo rdzawo oprószone. Grzbiet kałduna szczególnie środkiem wzdłuż różowawo-rdzawo oprószone; brzuch białawy. Pokładelko liściaste krótkie a szerokie z brzegiem dolnym mocno łukowato wygiętym, w połowie końcowej drobniuchno ząbkowane. Samiec odzywa się słabem, przytłumionem ćwierkaniem (*stridor lenisimus*).

Wymiary samca (10 ok.)				samicy (10 ok.):		
	min.	max.	śred.	min.	max.	śred.
Długość ciała .	14	—15	15 ^{mm}	12·5	—16	14 ^{mm}
„ przedpl. . .	3·5	— 4	3·5	3·5	— 3·5	4·5
Szér. przedpl. .	2	— 2·5	2·25	2·25	— 2·5	2·25
Dług. pokryw .	19·5	—21·5	21	20	—22	21·5
„ skrzydeł . . .	28·5	—31	30	29	—31	30·5
„ ud tyln. . .	18	—20	19·5	18	—19	18·5
„ pisz. tyl. . .	19	—20·5	20	19	—20·5	19·5
„ rożków . . .		± 50	50	± 45		45
„ pokładelka .		—	—	± 5		5

Xiphidium (Orchelimum) dorsale Latr. (Miecznik grzbietowy). Korolówka 22 sierpnia. Bardzo liczny na moczarkach wysoko położonych na ścianie jaru Niezławskiego a zarosłych turzycami i rozmaitemi bagiennymi roślinami w towarzystwie *Decticus bicolor*, *D. brevipennis*, *Stenobothrus pratorum* i *S. elegans*.

Locusta viridissima L. (Pasikonik zielony). Kudryńce 18 sierpnia i Mielnica 21 sierpnia; w ogóle rzadki.

Locusta caudata (P. ogoniasty). Borszczów 15 sierpnia, Michaleze 2 sierpnia. Bardzo częsty; przesiaduje zwykle po bodajakach na miedzach i przy drogach polnych w zaroślach. Szczególnie przed deszczem odzywa się donośnym a przeciągłym ćwierkaniem. Pokładełko największej ♀ wynosi 40 mm.

Gampsocleis glabra Hbst. (Tyrkotka gładka). Michaleze 2 sierpnia (♀ nierozwinięta) i Korolówka 22 sierpnia. Na ściankach trawiastych i po miedzach polnych przesiaduje na rozmaitych roślinach w towarzystwie *Decticus bicolor*. Odznacza się bardzo mocnym głosem tyrkoczącym podobnym do brznięcia przeciągłego głosek *strrrrrrr* a różniącym się od głosów wydawanych przez inne pasikoniki i łączyny. Na pierwszy rzut oka podobną jest do *Dect. verrucivorus*, osobliwie swym ubarwieniem, ale o wiele jest mniejszą, ciało ma gładkie i bardziej lśniące a brzegi łatek bocznych przedplecza blade-żółtawo obwiezione; barwę ma przeważnie ciemno (oliwkową) zieloną albo ciawą z plamkami czarniawymi na pokrywach; w okolicy bębenka przy nasadzie skrzydeł śniadocisawa. Samica ma pokładełko mieczowate, proste, ku końcowi bardzo lekko w dół zakrzywione. Według Fr. FISCHERA (*Ort. Europ.* str. 255) szarańczak ten należy do form wschodnio-europejskich, bardzo rzadkich w środkowej Europie (*habitat in Europa praecipue orientali, rarior, in frutetis*).

Wymiary samca (10 ok.)				samicy (1 ok.):	
	min.	max.	śred.		
Długość ciała	20	—24 ^{mm}	22 ^{mm}	20	^{mm}
„ przedpl.	5·5	— 6·5	6	6	„
Szér. przedpl.	4	— 4·5	4	3·5	„
Dług. pokryw	20·5	—23·5	22		pokr. nierozw.
„ ud tyln.	23	—25·5	24	21 ^{mm}	
„ pisz. tyln.	22	—24	23	20	„
„ rożków		± 35	35	35	„
„ pokładełka		—	—	16	„

Thamnotrizon cinereus Zett. (Podkrzewin szary). Korolówka, Gródek, Michaleze (^{2·8}/₇ — ^{2·8}/₈). Pojedynczo w zaroślach brzegiem lasów na śródleśnych polankach.

Decticus griseus F. (Łączyn szary). Uście, Dżwinogród, Michaleze; szczególnie liczny w Uściu Biskupim dnia 2 sierpnia nad samym Dniestrem przy cukrowni w zaroślach trawiastych w towarzystwie gatunków: *Caloptenus italicus*, *Oedipoda fasciata*, *Stenobothrus varia-*

bilis i t. d. Odzywa się głosem podobnym do świeżczenia *D. verrucivorus* ale o wiele słabszym. Od *D. verrucivorus* jest znacznie mniejszy, smuklejszy i cały szarawo brunatny.

Wymiary samca (4 ok.)			samicy (10 ok.):		
	min.	max.	min.	max.	śred.
Dług. ciała . . .	17	—18 ^{mm}	18	—20 ^{mm}	19 ^{mm}
„ przedpl. . . .	4·75	— 5 „	5	— 5·5 „	5·5 „
Szér. przedpl. . .	2·75	— 3 „	3	— 3·5 „	3 „
Dług. pokr. . . .	20	—22 „	20·5	—27 „	24 „
„ ud tyln. . . .	19	—19·5 „	19·5	—22·5 „	21 „
„ pisz. tyln. . .	17	—18 „	17	—20·5 „	19 „
„ rożków		±30 „		±32 „	32 „
„ pokładelka . .		— „	9	—10 „	9 „

Decticus bicolor Philippi (Ł. dwubarwny). Dźwinogród, Borszczów, Babińce, Gródek (na tarninie pod lasem); Korolówka (na otwartych ściankach jaru Niczławskiego); od 28 lipca do 23 sierpnia. Odzywa się strzykotaniem podobnym do głosu *D. verrucivorus* ale przycichłym. Odznacza się jasnozielonemi i kusemi pokrywami, sięgającymi zaledwie po koniec kałduna. Jeden tylko okaz złapany d. 28 lipca w Gródku ma pokrywy całkiem rozwinięte, prawie dwakroć dłuższe od kałduna (*var. Sieboldii* Fisch. Fr.).

Wymiary samca (10 ok.)				samicy (3 ok.):	
	min.	max.	śred.	min.	max.
Dług. ciała . . .	14·5	—16 ^{mm}	15 ^{mm}	13	—15 ^{mm}
„ przedpl. . . .	4	— 4·5 „	4·5 „	3·5	— 4·5 „
Szér. przedpl. . .	2·5	— 3 „	2·75 „	2	— 2·5 „
Dług. pokryw . .	9	—13 „	10·5 „	3	— 6 „
„ ud tyln. . . .	16·5	—18 „	17 „	14·5	—17·5 „
„ pisz. tyln. . .	15	—17 „	16 „	13	—16 „
„ rożków		±30 „	30 „		±30 „
„ pokładelka . .		— „	— „	4·5	— 5·5 „

Decticus brevipennis Charp. (Ł. krótkoskrzydły). Korolówka 22 sierpnia. Jedyny okaz na moczarku wysoko na ściance jaru Niczławskiego w towarzystwie miecznika: *Xiphidium dorsale*.

Decticus verrucivorus L. (Ł. brodawnik). Korolówka 22 sierpnia; w zaroślach i na miedzach polnych.

Chrysochraon brachypterus Oeskey (Złotawiec kusy). W dąbrowie borszczowskiej dość liczny na porębach w trawie d. 14 sierpnia. Na pierwszy rzut oka podobny do zwyczajnego *Stenobothrus pratense*, od którego jednakże różni się, prócz innych znamion, znacznie krótszemi skrzydłami, odmienną budową przedplecza a szczególnie żółtawo-zielonym ubarwieniem. Kikutkowate pokrywy ♀ rzadko się

gają nieco poza drugi pierścień kałdunowy (czem się znowu różni od pokrewnego *Chr. dispar*¹⁾), pokrywy zaś ♂ nieco za połowę kałduna.

	Wymiary samca (10 ok.):			samicy (10 ok.):		
	min.	max.	śred.	min.	max.	śred.
Dług. ciała . . .	14·5—16 ^{mm}	15	^{mm}	20	—23 ^{mm}	21 ^{mm}
„ przedpl. . .	2·5—3	„	2·75	3	—3·75	„ 3·5
Szér. przedpl. . .	1·5—2	„	1·75	2·25—3	„	2·5
Dług. pokryw . .	6—7	„	6·5	3—4	„	3·5
„ ud tyln. . .	10—11	„	10·5	11·5—13	„	12
„ pisz. tyln. . .	9—10	„	9·5	10—12	„	11
„ rozków . . .	9—10	„	9·5	7—8·5	„	8·5

Stenobothrus elegans Charp (Konik zdobny). Bileze, Korolówka, Borszczów, Gródek i t. d. Pospolity na łąkach a szczególnie na moczarkach stepowych.

Stenobothrus dorsatus Zett. (K. grzbietowy). Korolówka 22 sierpnia, Dźwinogród 4 sierpnia; dość rzadki.

Stenobothrus pratorum Fieber (K. łąkowy). Borszczów 14 sierpnia; w Korolówce 22 sierpnia znajdowałem go w znacznej ilości na moczarowatym błoni nad Nieczłąwą w towarzystwie *St. elegans* i *Stetheophyma grossum*.

Stenobothrus lineatus Panz. (K. kresowaty). Gródek, Uście Biskupie, Borszczów, Korolówka, Dźwinogród ($\frac{2}{7}$ — $\frac{2}{8}$); dość częsty zwłaszcza na przedlesiach i polankach.

Stenobothrus stigmaticus Rambur (K. znaczony). Borszczów, Babińce, Gródek, Michalce ($\frac{2}{7}$ — $\frac{2}{8}$). Zwyczajny po suchych i trawiastych zboczach jarów i na przedlesiach, ale trzyma się przeważnie otwartych stanowisk, gdy tymczasem większy a podobny doń *St. lineatus* głównie w świetlistych zaroślach śródleśnych przebywa.

Stenobothrus rufipes Zett. (K. rudonogi). Korolówka, Babińce, Dźwinogród, Kudryńce, Borszczów, Gródek ($\frac{2}{7}$ — $\frac{2}{8}$). W dąbrowach i na ściankach zakrzewionych.

Stenobothrus variabilis Fieb. (K. zmienny). Bardzo pospolity wszędzie po lasach, polach i ogrodach.

Stenobothrus biguttatus Charp. (K. dwuplamy). Korolówka 22 sierpnia, Borszczów 24 sierpnia; rzadki na zboczach trawiastych.

Stauronotus brevicollis Eversmann (Krzyżownik krótkoszyjka). Za Borszczowem nad Nieczłąwą 14—24 sierpnia na trawiastym, suchym zboczu przy gościńcu głównym razem z *Caloptenus italicus*, *Stenobothrus stigmaticus*, *St. biguttatus* i *Oedipoda fasciata*. Przypomina nieco *St. variabilis*, ale różni się od niego głównie węgami bocznymi przedplecza mocniej skrzyżowanymi (*distincte cruciatis*), głową ogrubną, dołkami skroniowymi krótko czworobocznymi (*verticis foveolis subquadratis*), piszczelami tylnymi w dolnej połowie jasnoróżowemi a na

¹⁾ *Chrysochraon dispar* Heyer, otrzymałem od Dra J. JACHNY z okolicy bliżej nieoznaczonej.

udach trzema pręgami czarniawemi i zwykle wyrazistemi. Mniejsze ♂ zbliżają się nieco do ♀ *Sten. biguttatus*, ale różnią się od nich już na pierwszy rzut oka krótszemi dołkami skroniowemi i pischkami różowemi. Południowo-europejska forma.

	Wymiary samca (3 ok.):		samicy (10 ok.):		
	min.	max.	min.	max.	śred.
Dług. ciała . . .	13	— 14	18	— 20	18·5
„ przedpl. . .	2·5	— 3	3	— 3·5	3·25
Szér. przedpl. . .	2	— 2·25	2·5	— 3	2·75
Dług. pokryw . . .	9·5	— 10	11·5	— 14	13
„ ud tyln. . .	9	— 9·5	10·5	— 12	11
„ pisz tyln. . .	7·5	— 8	8·5	— 9·5	9
„ rozków . . .	8	— 8·5	6	— 8	7·5

Stetheophyma grossum L. (Napierśnik wielki). Na podmokłej łące nad Niezłąwą pod Korolówką d. 22 sierpnia razem z *Sten. pratorum* i *elegans*.

Epacromia thalassina Fab. (Barkówka modroskrzydła). Borszczów 14 sierpnia, Uście 2 sierpnia. Widywałem ją bardzo rzadko i pojeźdźczo tylko u podnóża ścianek jarów: Dniestrowego i Niezławskiego. Od podobnego na pierwszy rzut oka *Pachytylus nigrofasciatus* prócz innych znamion różni się bardzo łatwo wręgą środkową przedplecza bardzo słabo wzniesioną. Według FR. FISCHERA obszar jej rozmieszczenia sięga tylko do 49° półn. szerokości.

Pezotettix mendax Fisch. (Piechotnik zielony). W dąbrowie Borszczowieckiej na liściu młodych dębeczaków dnia 14 sierpnia; dość rzadki.

Caloptenus italicus L. (Nadobnik włoski). Dźwinogród, Gródek, Uście Biskupie, Korolówka, Borszczów, Babińce ($\frac{2}{7}$ — $\frac{2}{8}$), Skala (psi jar); rozwinięte okazy łapałem dopiero od 4 sierpnia. Miejscami bardzo pospolity. Samce o połowę mniejsze od ♀ dosięgają zwyczajnej wielkości koników (dołączanów, *Stenobothrus*).

	Wymiary samca (10 ok.):			samicy (10 ok.):		
	min.	max.	śred.	min.	max.	śred.
Długość ciała . . .	15	— 19	17	24	— 30	26·5
„ przedpl. . .	3·25	— 3·5	3·5	5·5	— 6·75	5·75
Szerokość przedpl.	2·25	— 2·75	2·5	4	— 5	4·25
Długość pokryw . . .	13	— 13	14	19·5	— 25	22·5
„ ud tyln. . .	10·5	— 11·5	11	16	— 19	17
„ pisz. tyl. . .	7·5	— 8·5	8·5	12·5	— 15	14
„ rozków . . .	6	— 7·5	7	9	— 11	10

Pachytylus nigrofasciatus Latr. (Szarańcza pręgowana). Uście Biskupie, Borszczów, Dźwinogród ($\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{8}$); szczególnie licznie spotykałem go na trawiastem zboczu jaru Niezławskiego za Borszczowem przy go-

ścińcu murowanym w towarzystwie równie częstego także nadobnika (*Caloptenus italicus*). Szmaragdowo zielony z wyrazistymi pręgami i plamkami czarnymi na pokrywach, odznacza się wręgą środkową przedplecza mocno wzniesioną i 4 kręskami żółtawymi na przedpleczu, przecinającymi skośnie czarne smugi boczne, tudzież piszczelami w dolnej połowie jasno różowemi. Uda zielone mają trzy pręgi czarniawe mniej więcej na zewnątrz widoczne. Według FR. FISCHERA (*Orth. europ.* str. 399) należy do południowo-europejskiej fauny: *Habitat in Europa meridionali et partim etiam in media.... in Podolia australi var. brunnea Acrid. decorum* Germ., której to odmiany wcale nie napotykałem.

	Wymiary samca (10 ok.):			samicy (10 ok.):		
	min.	max.	śred.	min.	max.	śred.
Dłg. ciała . . .	18	—22 ^{mm}	. 21 ^{mm}	25	—33 ^{mm}	. 30 ^{mm}
„ przedpl. . .	3·5	— 4·5	„ . 4	4·75	— 6	„ . 5·25
Szér. przedpl. . .	2·75	— 3·5	„ . 3·25	4·5	— 5	„ . 4·5
Dłg. pokr. . . .	18	—21	„ . 20	24·5	—29	„ . 26·5
„ ud tyln. . . .	10·5	—13·5	„ . 13	15·5	—19	„ . 16·5
„ pisz. tyl. . .	9·5	—12	„ . 11·5	13·5	—17	„ . 14·5
„ rożków . . .	8·5	—12	„ . 10	9	—11	„ . 10

Oedipoda coeruleans Fab. (Szarynka nadrzeczna). Gródek, Michalce, Borszczów, Korolówka, Bilcze, Babińce ($\frac{2}{7}^s$ — $\frac{2}{8}^s$); pojedynczo na zarynkach jakoteż u podnóża ścianek na kamienisku w dalszej odległości od koryta rzecznego.

Oedipoda fasciata Siebold (Sz. przepasana). Wszędzie zwyczajna po zboczach jarów kamienistych, nagich lub obrzednio trawą i zielkiem porośłych. Dość często zdarzają się okazy z ubarwieniem rdzawo brunatnem ($\frac{2}{7}^s$ — $\frac{2}{8}^s$).

Tettix subulata L. (Skakun szydełko). Korolówka, Babińce, Bilcze, Dźwinogród i t. d. Zwyczajny po lasach i łąkach.

Tettix bipunctata L. (Sk. dwukropek). Gródek, Borszczów, Korolówka, Dźwinogród i t. d.; także okazy nierozwinięte (*T. Schrankii* Fieb.).

II. Prasiatnice (*Archiptera*).

Umieszczone w poniższych wykazach prasiatnice i sieciówki pochodzą przeważnie z samego Nadniestrza. Poczet ich wprawdzie za szczupły, a to głównie z powodu warunków miejscowych mniej korzystnych ich rozwojowi, aniżeli w innych częściach Galicyi, tudzież z przyczyny spóźnionej pory letniej, ale mimo to udało mi się wykryć niektóre formy wyłącznie podolskie, do których przedewszystkiem należą: *Diplax meridionalis*, *Bittacus tipularius*, *Megalomus hirtus* i *Myrmeleon formicarius*. Oznaczeniem tego materiału zajął się mój przyjaciel JP. J. DZIĘDZIELEWICZ, Komisarz hipoteczny w Czortkowie.

- Libellula sanguinea* Müll. Korolówka 22 sierpnia; zwyczajna.
flaveola L. Po łąkach częsta; Jagielnica w czerwcu.
meridionalis De Selys. Gródek, Dźwinogród, Babińce od 28 lipca do 23 sierpnia. Forma południowa, właściwa wysoczyźnie podolskiej.
vulgata L. Skała nad Zbruczem.
Cordulia aenea L. Kopeczyńce.
Onychogomphus forcipatus L. W Dźwinogrodzie nad Dniestrem w pierwszej połowie lipca bardzo liczny. Uście Biskupie dnia 2 sierpnia.
Aeschna affinis Vand. Skała.
Calopteryx virgo L.
splendens Harris.
Lestes nympha De Selys. Babińce 23 sierpnia.
virens Charp. Dźwinogród 4 sierpnia, Borszczów w sierpniu liczny w zębie dębowym.
barbara F. Gródek 28 lipca; po halawach podolskich pospolity.
fusca Vand. Mielnica, Dźwinogród, Borszczów; odm. w letnim stroju.
Platycnemis pennipes Pall. Gródek, Dźwinogród, Jagielnica; zwyczajny.
Erythromma (Agrion) najas Hans. Skała.
Agrion pumilio Charp. Dźwinogród 4 sierpnia.
Ephemera glaucops Pict. Gródek 28 lipca.
Cloë diptera L. Borszczów 14 sierpnia.
Psocus cruciatus L. W dąbrowach.
flavidus Ramb.
domesticus Burm.

III. Siciówki (*Neuroptera*).

- Panorpa montana* Brauer. Dźwinogród 4 sierpnia.
germanica L. Gródek 28 lipca.
communis L. Mielnica, Borszczów, Dźwinogród.
Bittacus tipularius F. Skała, Mielnica, Gródek, Uście Biskupie, Filipkowce; w pierwszej połowie sierpnia bardzo liczny na przedlesiach i po miedzach na otwartym polu. JP. J. DZIĘDZIELEWICZ znalazł go jeszcze pod Rosochaczem niedaleko Czortkowa.
Setodes hiera. Uście Biskupie 2 sierpnia. JP. J. DZIĘDZIELEWICZ zbierał go także nad Prutem i Seretem.
Goëra capillata Pict. Czortków nad Seretem (DZIĘDZ.).
Raphidia notata F. Koło Muszkatowic w dąbrowie 16 czerwca (Rocz. Kom. fizyogr. t. I str. 164).
chalybocephala Ratzb. Sinków nad Dniestrem.
Osmylus chrysops L. Dźwinogród nad Dniestrem 27 czerwca (Rocz. Kom. fizyogr. t. I str. 165).
Megalomus hirtus L. Michalce przy Uściu Biskupim 2 sierpnia i w Dźwinogrodzie nad Dniestrem w Różkach 2 lipca.

Hemerobius micans Oliv.

Humuli L. Dźwinogród 4 sierpnia.

Micromus variegatus F. Sinków 10 sierpnia (Roczn. Kom. fizyogr. t. I str. 165).

villosus Zett.

Chrysopa vulgaris Schneid.

integra Hag. Dźwinogród 2 lipca.

prasina Burm.

abdominalis Brauer. Dźwinogród 7 lipca.

formosa Brauer. Dźwinogród, Czortków.

septempunctata Wesm. Korolówka 22 sierpnia.

nigricostata Brauer. Dźwinogród 4 sierpnia.

phyllochroma Wesm.

perla L. Dźwinogród 4 sierpnia.

Myrmeleon formicarius L. Skąła, Dźwinogród.

IV. Chrząszcze (*Coleoptera*).

Cicindela hybrida L. Michalce 2 sierpnia.

literata Sulz. Gródek przy ujściu Seretu d. 28 lipca.

Elaphrus aureus Müll. Dźwinogród nad Dniestrem, 4 sierpnia.

Carabus scabriusculus Oliv. Michalce.

Besseri Fisch. Bileze pod kamieniami ($\frac{2}{8}^1$).

excellens F. Bileze ($\frac{2}{8}^1$).

Calathus fuscus F. Bileze ($\frac{2}{8}^1$).

Agm. assimile *Anchomenus angusticollis* F. Borszczów ($\frac{1}{8}^4$).

Zawale *prasinus* Thunb. Korolówka, Gródek.

Willewii *parumpunctatus* F. Gródek, Uście B., Borszczów.

Feronia Koyi var. *marginalis* Meg. Gródek, 28 lipca.

subcoerulea Schh. Gródek ($\frac{2}{7}^8$).

melas Creutz. Borszczów ($\frac{1}{8}^4$).

paralella Dft. Gródek ($\frac{2}{7}^1$).

Amara similata Gyll. Gródek, Korolówka.

familiaris Dft. Borszczów.

aulica Panz. Zawale nad Zbruczem ($\frac{1}{8}^8$).

apricaria Payk. Bileze, Gródek.

Zabrus gibbus F. Borszczów.

Anisodactylus signatus Panz. Gródek, 27 lipca dużo na zarynkach Seretowych; Babińce.

Harpalus azureus F. Gródek na ścianie jaru Seretowego ($\frac{2}{7}^8$).

ruficornis F. Borszczów, Bileze i t. d.

aeneus F. Bileze; świeżo wylęte okazy 21 sierpnia.

rubripes Dft. Bileze ($\frac{2}{8}^1$).

Stenolophus discophorus Fisch. Gródek, 28 lipca na polu pod snopami.

Tachys minutus F. Babińce.

4-signatus Dft. Kudryńce, 18 sierpnia w zaryнку nad Zbruczem, dość częsty.

Bembidium articulatum Panz. Uście B., Gródek.

brunicorne Dej. Kudryńce, 18 sierpnia w debrze pod Zawalem.

femoratum St. Kudryńce, 18 sierpnia.

littorale Oliv. Gródek.

lunatum Dft. Gródek.

splendidum St. Dźwinogród, 4 sierpnia przy Dniestrze na moczarze w Rżkach.

adustum Schaum. Uście Biskupie; przy ujściu Niezławy, 2 sierpnia.

punctulatum Drapiez. Kudryńce.

laticolle Dft. Gródek, 28 lipca nad Dniestrem i Seretem.

paludosum Panz. Uście B., 2 lipca; częsty na błotnistych brzegach Niezławy.

Tachyusa coarctata Er. Gródek.

Tachyporus chrysomelinus L. Kułakowce.

hypnorum F. Kułakowce.

Creophilus maxillosus L. Gródek, Dźwinogród.

Leistotrophus murinus L. Korolówka.

Ocypus olens Müll. (*brachypterus*). W lesie Kułakowieckim pod Gródkiem 28 lipca.

similis F. Bileze, 21 sierpnia.

morio Grav. Gródek, 28 lipca.

Philonthus aeneus Rossi. Gródek.

Paederus cephalotes Motsch. Gródek, 27 lipca pod snopami na polu.

longipennis Er. Korolówka, 21 sierpnia.

limnophilus Er. Zawale pod Kudryńcami.

Necrophorus humator F. Gródek, w ściérwie kota domowego.

Agathidium laevigatum Er. Gródek, 27 lipca.

Saprinus nitidulus Payk. Gródek; w ściérwie kota. = *senecoides*

Phalacrus corruscus Payk. Uście B. = *fracturum* F.

Olibrus geminus Ill. Uście, Gródek. = *Stilbus testaceus* Grav.

piceus Steph. Uście.

Dermestes undulatus Brahm. Gródek; w ściérwie.

lanarius Er. Kudryńce.

Onthophagus ovatus L. Gródek, 28 lipca.

Serica brunnea L. Bileze, 21 sierpnia.

Cetonia floricola Hbst. Borszczów.

aurata L. Borszczów, Gródek i t. d.

viridis L. Jagielnica, 18 lipca.

Agriotes sputator L. Borszczów, 14 sierpnia.

Adrastus pallens Er. Kułakowce.

Rhagonycha fulva Scop. Gródek.

Malachius geniculatus Germ. Dźwinogród, Borszczów.

Axinotarsus pulicarius F. Uście B.

Dasytes plumbeus Oliv. Uście B.

Gnaptor spinimanus Pall. Korolówka, Dźwinogród.

Crypticus quisquilius L. Gródek.

Pedinus femoralis L. Bileze, 21 sierpnia pod kamieniami.

- Opatrum sabulosum* L. Bilcze, Gródek i t. d.
Ctenipus nigrita F. Michalce, 2 sierpnia; dużo jeszcze na krwawniku, dzięki marchwi i innych okółkowych roślinach.
Lagria hirta L. Borszczów, Gródek.
Notoxus cornutus F. Uście B. 1 sierpnia; na wiklu przy ujściu Niczławy.
Mordella fasciata F. Borszczów, Uście.
Anaspis rufilabris Gyll. Kułakowce.
Oedemera Podagrariae L. Gródek; na ściankach.
flavescens L. Gródek.
lurida Marsh. Dźwinogród; 4 sierpnia.
Polydrosus sericeus Schall. Uście na wierzbach.
Chlorophanus viridis L. Uście B. 1 sierpnia na wierzbach.
Hypera variabilis Hbst. Uście B. Michalce.
Lepyrus colon F. Gródek.
Coeliodes Geranii Payk. Kułakowce, 28 lipca.
Apion radiolus Kirby. Kułakowce.
Trifolii L. Uście, Gródek.
Spermophagus Cardui S. Uście B., Kułakowce.
Aromia moschata L. Gródek.
Clytus marsiliensis L. Gródek. - *Clytaethus sardus* F
Oberea erythrocephala F. Gródek, 28 lipca.
Strangalia attenuata L. Dźwinogród, Borszczów.
Lema cyanella L. Korolówka, Dźwinogród, Kułakowce.
melanopa L. Babińce, Kułakowce, Korolówka.
Crioceris 14-punctata Scop. Gródek, 28 lipca na szparagu.
Clythra (Tituboea) macropus Ill. Gródek, 28 lipca na ściance pod Kułakowcami tylko dwa okazy.
laeviuscula Ratz. Gródek.
longimana L. Dźwinogród, Gródek.
Chrysochus pretiosus F. Dźwinogród, 4 sierpnia.
Cryptocephalus sericeus L. Gródek.
Hypochoeridis L. Michalce, Dźwinogród.
Moraei L. Gródek.
vittula Suffr. Kułakowce, 28 lipca.
labiatus L. Zawale, 18 sierpnia.
Pachybrachys bisignatus Redt. Michalce, Gródek. = *tesellatus*
Chrysomela goettingensis L. Gródek.
limbata F. Bilcze, 21 sierpnia pod kamieniami.
Menthastris Suffr. Korolówka, Gródek, Borszczów.
fastuosa L. Gródek, Dźwinogród i t. d.
cerealis L. Bilcze; pod kamieniami na miedzach.
Lina Tremulae F. Gródek.
Gastrophysa Polygoni L. Uście B. Gródek.
Plagioderma Armoraciae L. Babińce 23 sierpnia.
Phratora Vitellinae L. Dźwinogród, Babińce.
vulgatissima L. Gródek.

- Adimonia Tanaceti* L. Borszczów i t. d.
rustica Schall. Gródek.
Galleruca Crataegi Forster. Borszczów, Dźwinogród; dość częsta na
 brzostach.
lineola F. Gródek, Uście B.; na wierzbach.
Phyllobrotica adusta F. Gródek, Michalce.
Haltica consobrina Kutsch. Dźwinogród.
oleracea L. Kudryńce, Korolówka i t. d.
fuscicornis L. Zawale, 18 sierpnia.
vittula Redtb. Kułakowce, 28 lipca.
Plectroscelis aridula Gyll. Kułakowce.
Longitarsus Verbasci Panz. Uście B. 1 sierpnia.
Argopus hemisphaericus Dft. Gródek.
Cassida nebulosa L. Michalce, Borszczów, i t. d.
ferruginea F. Monasterek, Bileze.
Coccinella mutabilis Scriba. Michalce.
bipunctata L. Gródek.
14-pustulata L. Babińce, Michalce, i t. d.
variabilis Ill. Borszczów.
5punctata L. Gródek, i t. d.
7punctata L. Borszczów, i t. d.
Halyzia sedecimguttata L. Gródek.
22-punctata L. Babińce, Borszczów, i t. d.
14-punctata L. Dźwinogród, i t. d.
Scymnus frontalis F. Gródek, Kułakowce.

Wykaz chrząszczów nowych dla fauny galicyjskiej.

Podał Prof. M. ŁOMNICKI.

Liczba gatunków znanych dotychczas chrząszczów z Galicji wynosi 2836 i odmian 84. W poniższym wykazie podaję 29 gatunków zebranych w rozmaitych okolicach podgórze karpackiego i Podola nad-dniestrzańskiego. Najwięcej nowych gatunków przybywa z rodziny ryjkowców, które w tym roku przeszedłem krytycznie, a w wątpliwych wypadkach zasięgałem uprzejmiej pomocy JP. L. MILLERA.

- Bembidium splendidum* Sturm. Dźwinogród (zob. wyż.).
Paederus cephalotes Motsch. Gródek nad Dniestrem (zob. wyż.).
Omius Hanakii Friv. Monasterzyska pod kamieniem jedyny okaz zla-
 pany d. 1 czerwca.

- Platytarsus subnudus* Seidl. Monasterzyska na Podhorodném pod mchem w dąbrowie bardzo liczny, 2 czerwca.
- Phyllobius contemptus* Stev. Zarzécze niedaleko Jarosławia.
- Cleonus Faldermanni* F. Hołosko pode Lwowem, 4 lipca.
- Lixus flavescens* Boh. Skała nad Zbruczem, 5 sierpnia.
- rufitarsis* Boh. Stanisławowskie podgórze.
- Pissodes Strobili* Redt. Janów, d. 13 maja na młodych sosenkach.
- Bagous nodulosus* Gyll. Bucyki w pow. Skalackim; jedyny okaz złąpany w sierpniu na podmoktėj łące.
- inceratus* Gyll. Bucyki, 14 sierpnia na turzycach.
- Tychius Meliloti* Steph. Monasterzyska, 17 lipca; bardzo liczny na nostrzyku (*Melilotus officinalis*).
- Nanophyes gracilis* Redt. Gaj pod Buczaczem d. 30 lipca jedyny okaz pod mchem w dąbrowie.
- Gymnetron netus* Germ. Knihynin pod Stanisławowem; schwycony czerpakiem d. 24 czerwca na trawie przy nasypie kolejowym.
- noctis* Hbst. Gaj pod Buczaczem, 28 lipca.
- longirostris* Dej. Stanisławów, 30 czerwca.
- Ceutorhynchus arcuatus* Hbst. Drohomirczany niedaleko Stanisławowa, d. 3 czerwca w namule nad Bystrzycą.
- melanostictus* Marsh. Krechowce pod Stanisławowem w maju; Olsza i Panięskie Skały pod Krakowem w marcu i maju.
- aeneicollis* Germ. Stanisławów na błoniu między Uhornnikami a Mykietyńcami.
- Amalus nigrinus* Marsh. Drohomirczany, d. 3 czerwca w namule nad Bystrzycą.
- pumilio* Gyll. Panięskie Skały pod Krakowem d. 31 marca.
- Baris analis* Oliv. Drohomirczany, 3 czerwca i Zagwoźdź pod Stanisławowem d. 13 maja w namulinii.
- Cossonus cylindricus* Sahlb. Kornie w Żółkiewskim (zebr. J. BAKOWSKI).
- Phloeophagus aterrimus* Hampe. Kornie, Zarzécze i Tatry, gdzie go w krainie kosodrzewu d. 8 lipca w kilku okazach znalazłem w dolinie bobrowieckiej.
- Apion Hookeri* Kirb. Knihynin i Uhornniki pod Stanisławowem ($\frac{2}{3}$ — $\frac{5}{7}$); Monasterzyska 17 lipca i Gaj pod B. 27 lipca.
- Scolytus castaneus* Ratzb. Gaj pod B. 2 sierpnia, na młodych jałónkach.
- Clythra macropus* Ill. Gródek (zob. wyżej).
- Cryptocephalus vittula* Suffr. Gródek (zob. wyż).
- Timarcha tenebricosa* F. Według Dr. J. Jachny znaleziona w Stanisławowskiej okolicy.

